

Grafički objekt u prostoru

Majer, Tamara

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:524080>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU
ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

TAMARA MAJER

GRAFIČKI OBJEKT U PROSTORU

Mentor:

izv. prof. art MARIO ČAUŠIĆ

Osijek, 2017.

SADRŽAJ

1.UVOD.....	1
2.PODRUČJE MOJEGA INTERESA ISTRAŽIVANJA I RADA.....	2
1.2.GRAFIKA, INSTALACIJA, PROSTOR.....	2
2.2.DIPLOMSKI RAD „GRAFIČKI OBJEKT U PROSTORU“.....	4
2.3.POSTUPAK STVARANJA.....	6
3.ZAKLJUČAK.....	10
4.SAŽETAK.....	11
5.LITERATURA.....	25

1. UVOD

Tema mog diplomskog rada je „Grafički objekt u prostoru“. U ovom radu propitujem vizualno percipiranje forme i sadržaja. Rad se temelji na odnosu dvodimenzionalne površine sa trodimenzionalnim objektima, tj. transformaciji grafičkog lista kao dvodimenzionalnog medija u trodimenzionalni objekt.

Ovaj istraživački projekt započinem smjernicama osobnih interesa u svrhu osvještavanja različitih percipiranja medija grafike. Osnovna dva područja za realizaciju diplomskog rada su grafika i umjetnička instalacija. Grafika kao moje opredjeljenje na diplomskom studiju, te umjetnička instalacija kao interes proučavanja.

Stvaranje radova temelji se na razmišljanjima o percepciji i korištenju prostora. Uklapanjem imaginarnog prostora u stvarni prostor, prostor moje mašte u prostor interijera. Promatraču želim omogućiti ulazak u moj imaginarni prostor kako bi stekao jedno novo iskustvo.

Važan segment mog rada je multiplikacija grafike i modularnih elemenata. Multipliciranu grafiku koristim kao osnovni materijal za realizaciju konačnog rada. Rezanjem i presavijanjem grafičkog otiska multipliciram modularne elemente od kojih izrađujem objekte. Postupak presavijanja grafičkog lista daje veliki naglasak na manualni umjetnički rad. Isto tako meni važan segment rada je fotografiranje. Sistem poretka elemenata rada ovisi o prostoru u kojemu se nalazi, tako da je svaki postav novo iskustvo koje želim dokumentirati fotografiranjem. Sam projekt izrade instalacije je dugotrajan i zahtjevan proces, ali u postavu je kratkoga vijeka iza kojega ostaje foto dokumentacija. Instalacija ima mogućnost prilagodbe određenom prostoru, te se mogu ostvariti razne kombinacije rasporeda elemenata unutar određenog prostora.

Cilj mi je iskazati osobno iskustvo vizualne percepcije, te kod promatrača osvijestiti „drugačiji“ pogled na poimanje vizualnih sadržaja.

2. PODRUČJE MOJEGA INTERESA ISTRAŽIVANJA I RADA

1.2. GRAFIKA, INSTALACIJA, PROSTOR

Grafika, kao početna točka mogla istraživanja, je dvodimenzionalni medij. Područje grafike dijeli se na četiri tehnike ili metode otiskivanja: 1. tehnika visokog tiska (drvorez, linorez, gravura), 2. tehnika dubokog tiska (bakrorez, bakropis, aquatinta, mezzotinta, suha igla itd.), 3. tehnika plošnog tiska (litografija), 4. tehnika protisnog tiska (sitotisak). Koristila sam tehniku visokog tiska, linorez, za realizaciju grafike imaginarnog reljefa. Linorez je grafička tehnika visokog tiska, kod koje se crtež urezuje u ploču od linoleuma tako da se nožićima za linorez različitih profila uklanjaju netiskovni dijelovi matrice, a ostavljaju izbočeni dijelovi na koje se grafičkim valjkom nanosi boja zatim otiskuje. Linorez mi je omogućio lakše i brže multipliciranje grafike koja je glavni materijal za izradu rada.

Kao što sam već u uvodu rekla najveće područje mojih interesa je umjetnička instalacija. „Instalacija je prostorni raspored slika, skulptura, objekata konstrukcija. Ona nije jednostavni skup predmeta nego prostorno ovisan odnos barem dvaju dijelova s mogućnošću različitih rasporeda.“¹ Umjetnička instalacija, umjetnost koja koristi razne materijale ili medije kako bi promijenila način na koji doživljavamo određeni prostor.

Istražujući područje instalacije glavni pojam koji nam se nameće je prostor. „Prostor je jedan od fizikalnih pojmova kojim se opisuje pojavnost, izgled i prisutnost svijeta. ...Karakteristični prostori likovnih i vizualnih umjetnosti su: (1) prostor prikazan u umjetničkom djelu (virtualni prostor), (2) konkretni prostor samog umjetničkog djela (prostor površine slike, prostor koji slika prekriva na zidu, prostor koji obuhvaća prostorna površina skulpture, prostor u kojem su postavljeni dijelovi skulpture ili u kojem su postavljene skulpture) i (3) konkretni prostor koji sintetizira i indetificira umjetničko djelo (prostor koji prikazuje i pokazuje) i konkretni prostor koji zauzima i u kojem se nalazi, tj. uspostavljen je identitet prikazanog, pokazanog i konkretnog prostora (konkretna umjetnička djela, instalacije, ambijenti).“² Prostor kao takav iskoristila sam u svom radu, krenuvši od jednodimenzionalnog prostora (linije), preko dvodimenzionalnog prostora (plohe), ka trodimenzionalnom prostoru (objekti, fizički prostor), pa čak i do četverodimenzionalni koji čini vrijeme. Vrijeme kao četvrtu dimenziju uvrstila sam u namjeri kako bih naglasila koliko je potrebno vremena za izradu ove instalacije, te kako je i promatraču potrebno vrijeme za promatranje postavljenih radova koji se promatraju sa više strana.

Vrijeme je glavni čimbenik procesa. „Proces je izmjena stanja i položaja tijela, predmeta, prostornih mjesta, oblika materije i energije koja se odvija u vremenu i ima strukturu događaja. Svaki događaj u vremenskom trajanju ima početak, razvoj i završetak.“³ Prostor kao važan čimbenik mogla rada omogućuje mi aktivno djelovanje na promatrača. Ulaskom u prostor instalacije promatrač stječe osobno iskustvo, te kretanjem po njemu interaktivno

---

¹ Miško Šuvaković; (2005.); Pojmovnik suvremene umjetnosti; Horetzky, Zagreb, str.277.

² Miško Šuvaković; (2005.); Pojmovnik suvremene umjetnosti; Horetzky, Zagreb; str.519.

³ Miško Šuvaković; (2005.); Pojmovnik suvremene umjetnosti; Horetzky, Zagreb; str.515.

sudjeluje. Dakle, ulaskom u prostor instalacije promatrač percipira vizualni sadržaj. „Vizualna percepcija je proces opažanja, razlikovanja i prepoznavanja svijeta osjetilom vida. ...Vizualna percepcija je način prikupljanja i prepoznavanja slikovnih kodova i likovnih postupaka na osnovi kojih se mogu iščitavati simboličke slikovne poruke, značenja i sadržaji.⁴“ Usko povezan pojam uz percepciju je recepcija, potrebna za potpuno čitanje i percipiranje umjetničkog djela. „Recepcija je situacija i proces percipiranja, čitanja i doživljavanja umjetničkog djela. Umjetničko djelo je izvor vizualnih senzacija i informacija koje promatrač poput prijemnika procesom recepcije prima i obrađuje.⁵“ Glavni faktor usmjerenosti percepcije je pažnja. Ovim radom sam se poigrala sa pažnjom promatrača. Ulaskom promatrača u prostor instalacije promatrač započinje vizualno percipirati ponuđeni sadržaj. Pažnja mu je usmjerena na grafički list postavljen na zidu. Grafički otisak svjesno promatra sa određene udaljenosti, tako da su mu trodimenzionalni elementi nevidljivi, mimikrija. Tek kada nesvjesno napravi pokret na lijevo ili desno uočava trodimenzionalne elemente koji mu odvlače pažnju sa grafičkog lista, pa mu tako nevidljivo postaje vidljivim. Ljudi su „naučeni gledati umjetnost“. Pod tim mislim kako i na koji način gledaju likovno djelo. Sliku i grafiku promatraju isključivo frontalno sa određene udaljenosti, ali se često približe, a skulpturu promatraju sa više strana. Grafika je u ovom slučaju plošni otisak vizualnog sadržaja, pa je kao takvu promatraju sa određene udaljenosti. Postavljanjem trodimenzionalnih tijela na grafički list, privlačim pažnju promatrača. Opažanje kao psihička funkcija ujedinjuje podražaje prostorne instalacije sa prijašnjim iskustvom promatrača. U suštini „natjerala“ sam promatrača drugačije percipirati vizualni sadržaj. Promatrač nesvjesno grafiku promatra kao skulpturu, promatra ju sa više strana. Promatra ju dvojako kao trodimenzionalnu skulpturu i dvodimenzionalni grafički list.

Transformaciju grafike kao dvodimenzionalnog medija u trodimenzionalni medij ostvarujem rezanjem i preklapanjem grafičkog otiska. Preklapanjem grafičkog otiska, origami tehnikom, izrađujem modularne elemente od kojih slažem objekte. Objekt kao umjetničko djelo je trodimenzionalan predmet. „Objekt ili predmet (pred-metnuto) zanači bačeno u susret, tj. stvar postaje objekt u susretu sa subjektom. Objekt kao umjetničko djelo je stvar koji nije po sebi (po svojoj materijalno prostornoj prisutnosti) umjetničko djelo nego po tome što je artefakt koji suočava svijet umjetnika i svijet publike (kulture).⁶“ Zadatak umjetnosti je stvoriti dijalog sa publikom. U procesu istraživanja proučavala sam doslovnu komunikaciju između rada i promatrača. Objekti u mom diplomskom radu imaju glavnu ulogu, oni stvaraju aktivan dijalog između rada i promatrača.

---

⁴ Miško Šuvaković; (2005.); Pojmovnik suvremene umjetnosti; Horetzky, Zagreb, str. 449.

⁵ Miško Šuvaković; (2005.); Pojmovnik suvremene umjetnosti; Horetzky, Zagreb, str. 539.

⁶ Miško Šuvaković; (2005.); Pojmovnik suvremene umjetnosti; Horetzky, Zagreb, str. 429.

2.2. DIPLOMSKI RAD „GRAFIČKI OBJEKT U PROSTORU“

Dolaskom na diplomski studij kolegija grafike već sam počela razmišljati o načinu izrade diplomskog rada. Kako sam u slobodno vrijeme proučavala origami htjela sam to uklopiti u svoj likovni izričaj. Origami je tradicionalna japanska vještina kreiranja modela od papira. U Japanu se tretira kao nacionalna umjetnost. Otkrila sam razne mogućnosti koje pruža ova vještina presavijanja papira. Koristeći modularni origami izradila sam svoje objekte od grafičkih listova.

Kako sam kroz dvije godine diplomskog studija izrađivala objekte od papira, te realizirala diplomski rad odlučila sam istražiti konkretno umjetničku instalaciju od papira, pronašla sam umjetnicu s čijim radom imam dodirnih točaka i čija promišljanja su me dodatno nadahnula, a to je Andree-Anne Dupuis Bourret, kanadska umjetnica koja izrađuje instalacije od papira, tehnikom preklapanja unaprijed iscrtanog papira. Ona naglašava da je u današnjem užurbanom načinu života strpljenje njezin glavni materijal za rad pa tako jedan rad izrađuje u prosijeku od jedne do tri godine. Isto tako govori o zagađenosti današnjeg svijeta digitalizacijom pa rituale preklapanja papira obavlja na raznim mjestima, te uključuje i publiku u izradu modularnih elemenata i naziva ih sastavljačima.

Diplomski rad sastoji se od tri veće cjeline, tj. prostornu instalaciju „Grafički objekt u prostoru“. Izrađeni su isključivo od papira, tj. grafičkih listova. Temelj izrade prostorne instalacije je grafika. Dakle izradila sam grafiku, prikaz imaginarnog reljefa koji predstavlja polaznu točku u težnji ka prikazu trodimenzionalnosti u dvodimenzionalnom mediju. Sami prikaz predstavlja moj osobni, novi realitet nabora Zemljine kore koji gradim koristeći strukturu kao likovni element. „Čovjek, dakle, crtajući pre-obličava, re-oblikuje, dodaje, oduzima, odbacuje, povezuje u melodijske linije, zaokružuje u ritmičke sklopove- on GRADI NOVI REALITET. Preoblikovani elementi materijalne datosti organizirani su sada u novu cjelinu, dobili su novu svrhu.“⁷

Prvi dio instalacije, pod nazivom „Mimikrija“ sastoji se od dvanaest grafičkih listova, spojenih u nizu od dva reda. Na grafičkim listovima je otisak imaginarnog reljefa. Grafičke listove postavljam u ugao prostorijske, tim činom promatraču želim nagovijestiti izlazak iz plohe u prostor. Zatim sam na grafičke listove aplicirala piramide. Piramide, trodimenzionalna geometrijska tijela, izradila sam od istih grafičkih listova. Ovaj rad je početak transformacije dvodimenzionalne površine u trodimenzionalni objekt, tj. prijelaz iz plohe u prostor – modularna struktura. „Modularna struktura je trodimenzionalna geometrijska struktura konstruirana povezivanjem više međusobno identičnih trodimenzionalnih geometrijskih elemenata. ...Modularna struktura ukazuje na prijelaz iz površine u prostor. ...Sol Le Witt je zamisao modularne strukture razvio kao oblik transformacije skulpture, serije i rastera u prostorni, potencijalno beskonačni poredak

---

⁷ Frane Paro; (1991.); Grafika marginalije o crno-bijelom; Mladost izdavačka radna organizacija, str. 35.

geometrijskih elemenata.⁸ Postavljanjem trodimenzionalnih tijela na površinu grafike dovodim u pitanje vizualno percipiranje svakoga pojedinca koji promatra rad.

Na tehnički sličan princip izradila sam i sljedeći dio instalacije, dakle grafičke listove izrezala sam u nepravilne oblike. Njihov amorfn oblik asocira na kontinente pa sam ga nazvala „Kontinenti“. Naziv rada nije sama asocijacija na kontinente, predstavlja moju interpretaciju topografskih karata. Na njih sam aplicirala trodimenzionalne elemente izrađene rezanjem i presavijanjem istoga grafičkog lista. Trodimenzionalne oblike sam gradila kao što priroda gradi, od malog ka velikom. Grafički otisak sam izrezala na male pravokutnike od kojih presavijanjem izrađujem modularne elemente. Od modularnih elemenata gradim trodimenzionalne oblike koje apliciram na površinu grafičkog otiska. Ovim radom nastavljam transformaciju dvodimenzionalnog u trodimenzionalno, tj. plohe u prostor. Rad postavljam na plohu zida kako bih naglasila transformaciju plohe u prostor i time dovela u pitanje vizualno percipiranje pojedinca. Ovaj rad je preteča nastanka trodimenzionalnih objekata, a isto tako i suprotnost geometrijskog pristupa prema organskom.

Treći dio instalacije pod nazivom „Grafički objekti“ obuhvaća osam objekata, potpuno trodimenzionalnih. Rezanjem i presavijanjem grafičkih otisaka izradila sam modularne elementa od kojih sam slaganjem oživjela objekte iz moje mašte. Svaki pojedinačni objekt sastoji se od nekoliko stotina modularnih elemenata. Izradom ovih objekata htjela sam naglasiti gradnju oblika od sitnih elemenata, ka velikim. Specifični su po tome što ih možemo promatrati pojedinačno i kao jedinstvenu cjelinu. Veliki naglasak je na ritmu. „Ritam je pravilna izmjena ili ponavljanje elemenata. Pravilnost se očitava u prepoznatljivom i izmjerljivom algoritmu, načinu odabranom da se promjena izvrši. Promjenu i izmjenu osjećamo kao novi podražaj koji pohodi naša čula, a o elementima uključenim u djelatnost koja se poput kotrljanja po nizbrdici nezaustavljivo pokreće u određenom trenu našeg uočavanja, o tim elementima ovisi koja će naša čula biti aktivna i kakav će to psihofiziološki proces pokrenuti u nama.“⁹ Ritam sam postigla ponavljanjem modularnih elemenata, te izmjeni crno-bijelog.

Cilj mi je da ovi pojedini dijelovi rada dobiju puni smisao kao dio cjeline. Pokretanjem likovnih i tehničkih snaga u svrhu oblikovanja instalacije objedinjujem likovne elemente i tehnike u jedinstvenu cjelinu. Pojam prostora sam podijelila na četiri osnovna dijela, odnosno dimenzije, te sam problemu pristupila sistematično i analitički počevši od temeljnih pretpostavki što prostor jest. Ovaj rad funkcionira kao cjelina podjeljena na tri djela gdje sam pokušala iz rada u rad raščlaniti pojmove vezane uz prostor, te promatraču na polagan i suptilan način predočiti njegovu transformaciju. Osnovna intencija bila je otvoriti nove mogućnosti percipiranja kako prostora tako i likovnog djela.

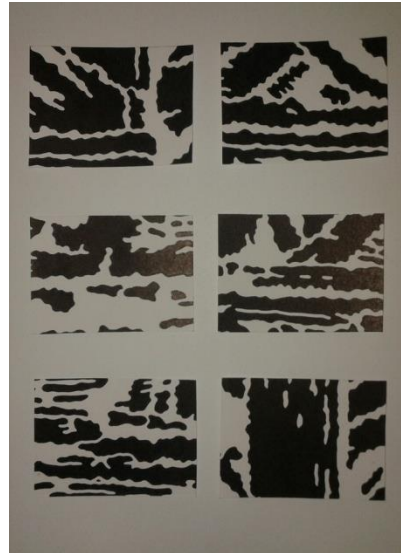
⁸ Miško Šuvaković; (2005.); Pojmovnik suvremene umjetnosti; Horetzky, Zagreb, str. 383.

⁹ www.likovna-kultura.ufzg.unizg.hr (10.04.2016.)

2.3.POSTUPAK STVARANJA

Za izradu modularnih elemenata potrebni su mi pravokutnici veličine 8,5 x 6,5 cm, tako sam grafičke listove izrezala na pravokutnike te veličine.

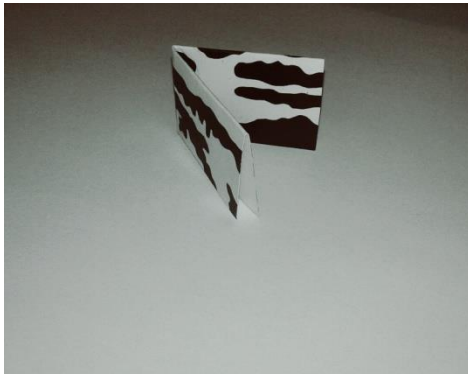

Zatim slijedi presavijanje papira.

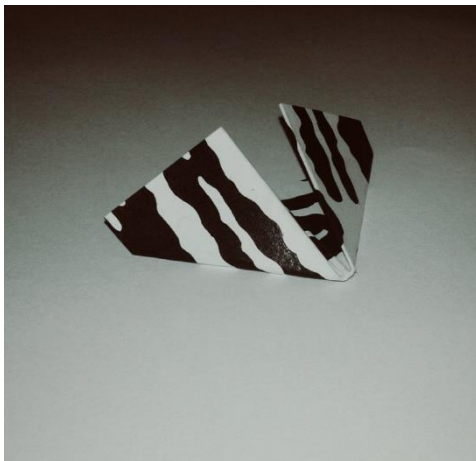
1. korak: pravokutnik presavijam na pola po dužini tako da je izvana strana papira na kojoj je otisak matrice.

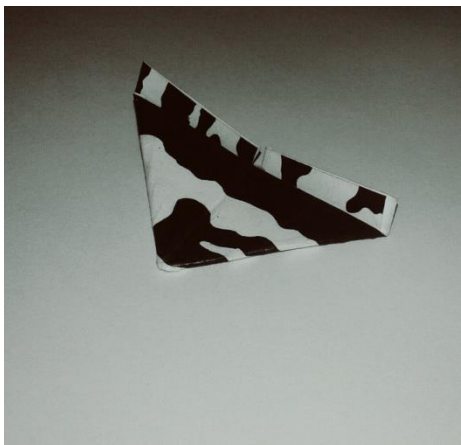
2. korak: dobiveni pravokutnik zatim presavijam na pola po širini

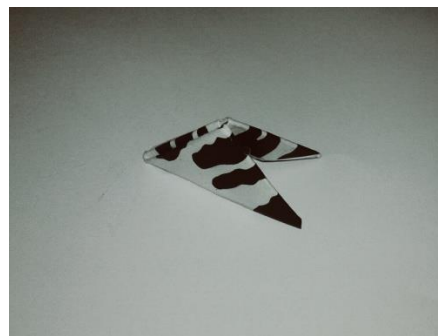
3. korak: presavijanjem papira na pola po širini dobivam dva pravokutnika, zatim svaki od njih presavijam po dijagonali kako bih dobila oblik trokuta

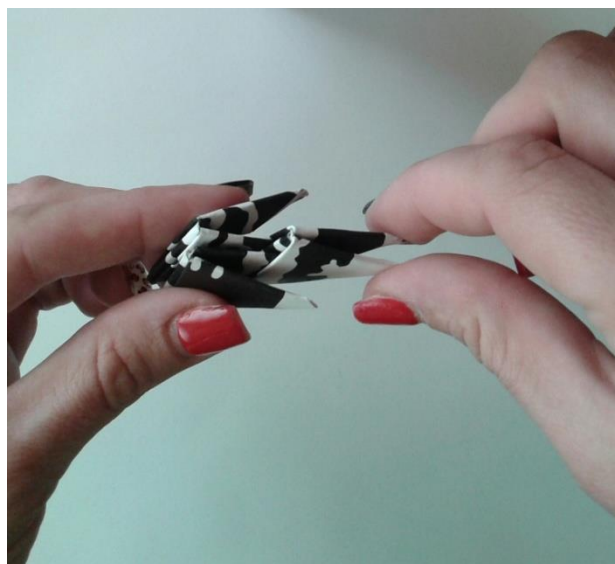
4. korak: kako sam presavila papir po dijagonali ostao je višak, taj višak od dva pravokutnika presavijem prema dolje

5. korak: postojeći trokut presavijam na pola i tako dobivam jedan modularni element

6. korak: međusobno spajanje modularnih elemenata, te oblikovanje objekata

3. ZAKLJUČAK

Ovaj diplomski rad je refleksija istraživanja povezana sa vlastitim iskustvom. Istraživanje je trajalo kroz dvije godine diplomskog studija na odjelu grafike, te tijekom cijele realizacije diplomskog rada. Istraživanje se sastojalo od nekoliko faza- polazne točke izbora grafičke tehnike, te savladavanje istih, korištenje literature, pretrage web stranica, proučavanje tehnike preklapanja papira i načina izrade, pa sve do konačnog postava u prostor.

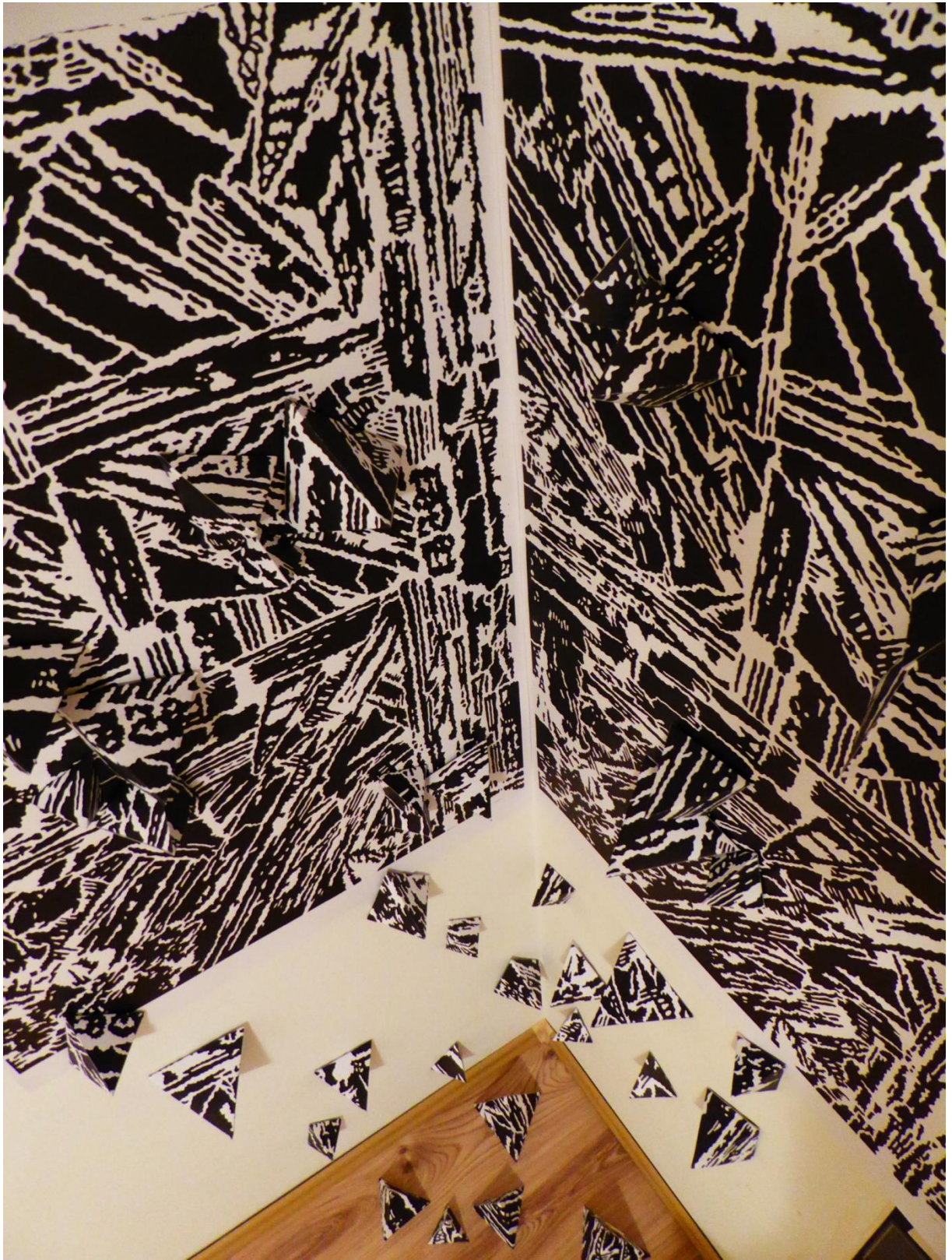
Nakon upoznavanja i savladavanja većine grafičkih tehnika za realizaciju diplomskog rada izabrala sam linorez, koji mi je omogućio lakšu i bržu multiplikaciju radi količine grafičkih otisaka koja mi je potrebna. Zatim je uslijedilo proučavanje, istraživanje, te savladavanje origamija, tehnike preklapanja papira. Kako sam to savladala počela sam izrađivati vlastite 3D objekte koji su u konačnici i dio ove instalacije. Cijeli proces sam zaokružila ovim pismenim dijelom za koji sam koristila određenu literaturu i web stranice.

Sagledavši sve aspekte diplomskog rada, potanko sam predočila područje svojega likovnog interesa proučavanja i izražavanja, grafika, umjetnička instalacija, prostor. Veliki je naglasak na transformaciji dvodimenzionalne površine u trodimenzionalni objekt.

4.SAŽETAK

Krenuvši od teme diplomskog rada ukratko sam objasnila područje istraživačkog projekta koje obuhvaća medij grafike, umjetničku instalaciju i prostor. Istraživački projekt je rezultirao ovim diplomskim radom, prostorno grafičkom instalacijom koja se temelji na odnosu dvodimenzionalne površine sa trodimenzionalnim objektima, transformaciji grafičkog lista u objekt. Glavni naglasak je na vizualnom percipiranju transformacije 2D u 3D, tj. otvaranju percepcije o sagledavanju grafike sa svih strana. Kroz daljnji tekst objašnjavam tehnički opis izvedbe i postavljanje rada u prostor kao objedinjenje likovnih tehnika i likovnih elemenata. Kod promatarač želim osvijestiti različito percipiranje medija grafike i mogućnosti prostora.

KLJUČNE RIJEČI: grafika, prostor, instalacija, objekt, vizualna percepcija

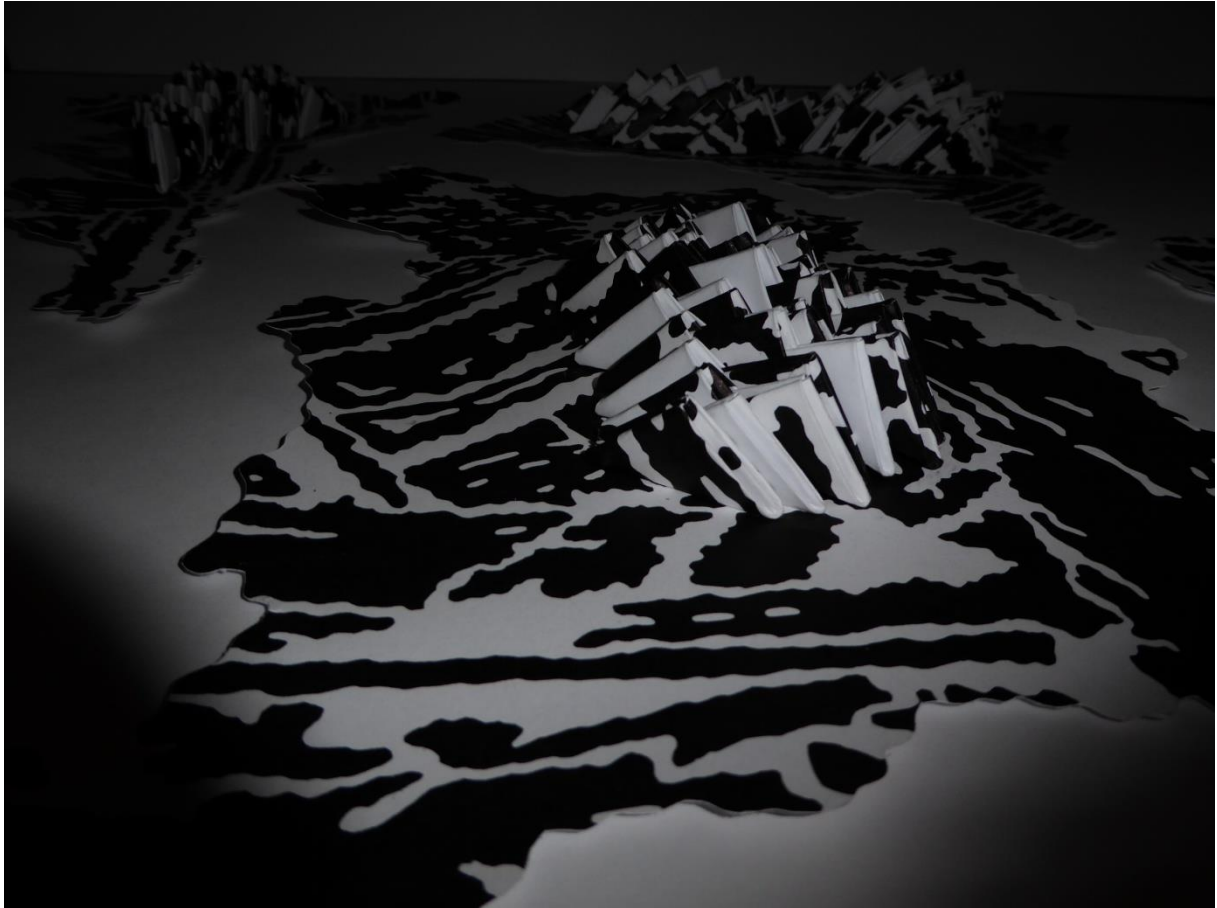

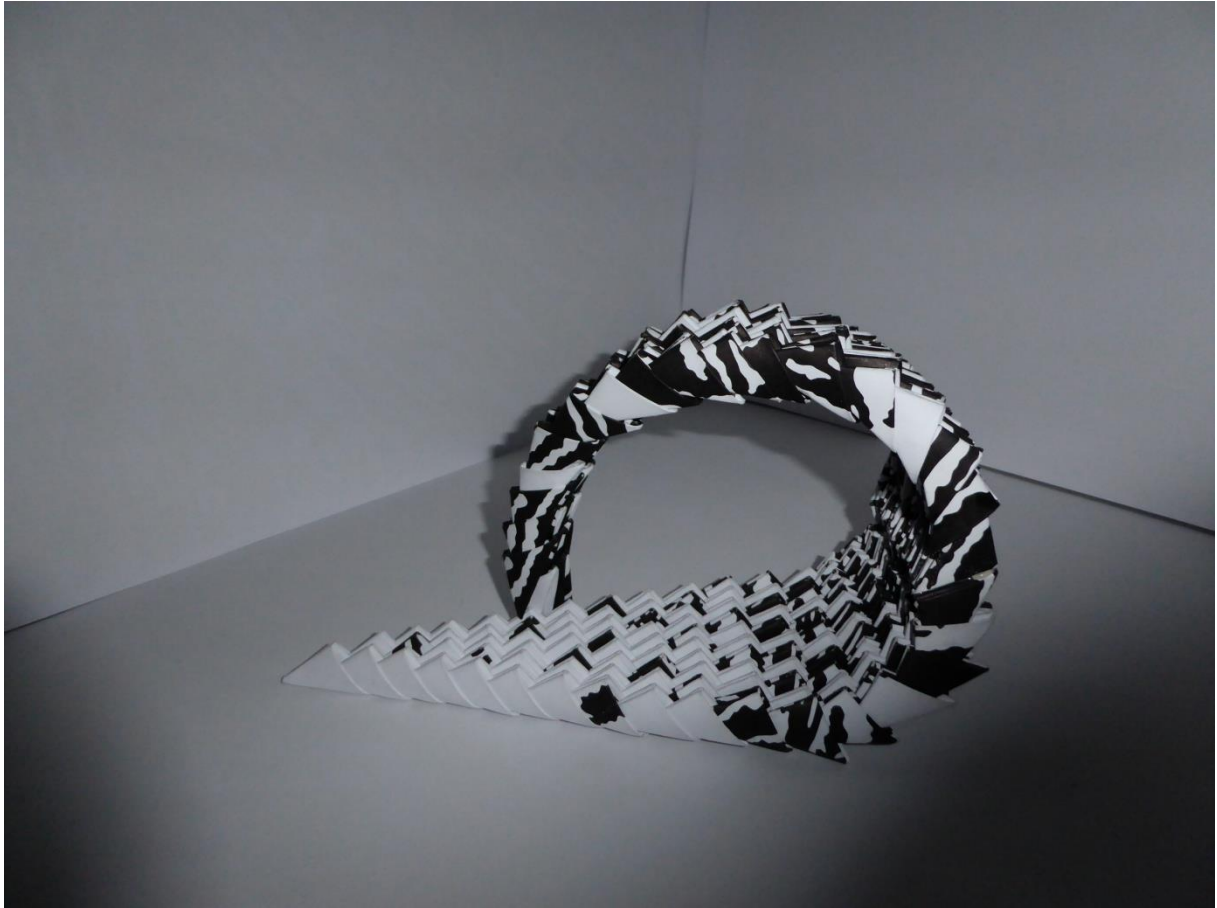

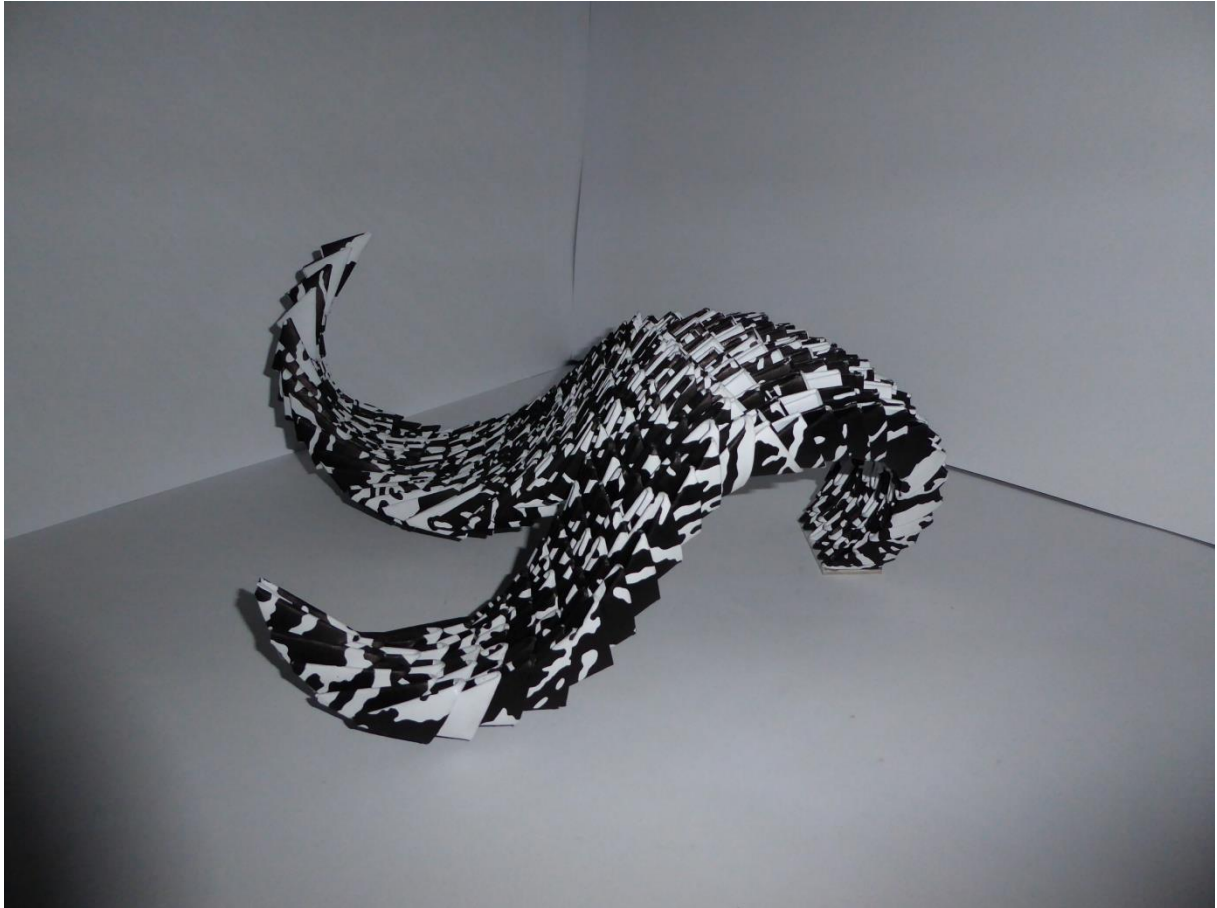

5.LITERATURA

Frane Paro; (1991.); Grafika marginalije o crno-bijelom; Mladost izdavačka radna organizacija

Miško Šuvaković; (2005.); Pojmovnik suvremene umjetnosti; Horetzky, Zagreb

Andrej Mirčev; (2009.); Iskušavanja prostora; Biblioteka Ars academica, UAOS / Leykam International, Osijek / Zagreb, 2009.

www.likovna-kultura.ufzg.unizg.hr